

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 393/2015-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 18. augusta 2015 predbežne prerokoval sťažnosť spoločnosti ITIMEX, a. s., SNP 44, Šahy, zastúpenej advokátkou JUDr. Marianou Matulovou, Železničiarska 9, Banská Bystrica, vo veci namietaného porušenia základného práva zaručeného v čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva zaručeného v čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sžso 36/2012 z 18. decembra 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť spoločnosti ITIMEX, a. s., o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 31. marca 2014 doručená sťažnosť spoločnosti ITIMEX, a. s. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva zaručeného čl. 47 ods. 3 a čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9 Sžso 36/2012 z 18. decembra 2013.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka ako žalobkyňa v konaní v správnom súdnictve napadla správnu žalobou rozhodnutie Sociálnej poisťovne— ústredia (ďalej len „Sociálna poisťovňa“) č. 49099-2/2011-BA z 21. septembra 2011 v časti vyčíslenia penále vo výške 10 716,33 eur. Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) rozhodnutím č. k. 11 S 186/2011-48 z 22. mája 2012 žalobu sťažovateľky zamietol a najvyšší súd označeným rozsudkom na odvolanie sťažovateľky rozsudok krajského súdu potvrdil. Sťažovateľka vyjadrila nesúhlas s odôvodnením sťažnosťou napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, ktorý sa odvoláva na § 240 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) s tým, že toto ustanovenie *„upravuje oprávnenie Sociálnej poisťovne predpísať penále, pričom toto oprávnenie sa premlčí v lehote podľa § 147. Z toho vyplýva, že penále môže, ale nemusí byť predpísané. Pohľadávka na penále preto vzniká až právoplatnosťou rozhodnutia o jej predpísaní.“*

Sťažovateľka poukázala na § 151 ods. 2 zákona o sociálnom poistení, najmä na rozsudok najvyššieho súdu vo veci vedenej pod sp. zn. 1 Sžso 20/2013, v ktorom vyslovil, že *„... je celkom v právomoci žalovanej ako oprávneného správneho orgánu rozhodnúť, či vôbec túto sankciu uplatní, resp. v akom časovom horizonte pri omeškaní dlžníka s platením poistného k uplatneniu tejto sankcie prikočí. Na druhej strane si však žalovaná musí byť vedomá tej skutočnosti, že niektoré súdom aprobované situácie (právne stavy) u jednotlivcov môžu svojimi účinkami vytvoriť pre jej rozhodovaciu prax ako aj pre rozhodovaciu prax iných orgánov verejnej správy zákonné prekážky. Tak tomu nastalo aj v prejednávanej veci, čo však ani žalovaná ani krajský súd nezohľadnili pri svojom rozhodovaní.“*

Najvyšší súd mal podľa sťažovateľky aj vo veci sp. zn. 9 Sžso 36/2012 dospieť k rovnakému právnemu záveru, t. j. prihliadnúť na účinky reštrukturalizácie na pohľadávky Sociálnej poisťovne, a teda uzavrieť, že *«Je nepochybné, že aj zákon č. 461/2003 Z. z. na proces reštrukturalizácie (resp. v staršom legislatívnom poňatí na vyrovnanie) reaguje. V zmysle ustanovenia § 151 zák. č. 461/2003 Z. z. sa premietajú účinky*

reštrukturalizačného plánu tak, že žalovanej sa ukladá „ex offo“ povinnosť zosúladiť evidenciu pohľadávok s reálnym stavom vyvolaným prebiehajúcou reštrukturalizáciou.».

Najvyšší súd mal preto dospieť k záveru, že keďže sťažovateľka svoje záväzky voči Sociálnej poisťovni v zmysle reštrukturalizačného plánu a v ňom dohodnutej novácie záväzkov splnila, nebol dôvod zo strany Sociálnej poisťovne postupovať v zmysle § 240 zákona o sociálnom poistení a penále vyrubovať. Navyše, Sociálna poisťovňa mala pohľadávky na penále z neuhradeného poistného (ako príslušenstva pohľadávok existujúcich pred začatím reštrukturalizácie 11. marca 2010) za január 2010, február 2010 a 1– 10. marec 2010 prihlásiť spolu s pohľadávkami na poistnom [§ 121 a § 122 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze a reštrukturalizácii“)]. *«Pretože toto penále nebolo prihlásené v lehote do 30 dní od povolenia reštrukturalizácie, t. j. do 17. 5. 2011, došlo k situácii predpokladanej ustanovením § 155 ods. 2 ZoKR, a to, citujem: „Zverejnením uznesenia o potvrdení plánu v Obchodnom vestníku zaniká právo veriteľov, ktorí riadne a včas neprihlásili tieto svoje pohľadávky, vymáhať tieto pohľadávky voči dlžníkovi.»*

Podľa názoru sťažovateľky je nutné penále ako osobitný inštitút podľa § 240 zákona o sociálnom poistení považovať za príslušenstvo pohľadávky v zmysle § 138 ods. 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii. *„Keďže penále sú podľa právnej teórie peňažným postihom, resp. sankciou za nesplnenie zákonnej povinnosti, nie je možné penálmi postihovať neuhradenie pohľadávky (istiny), ktorú podľa právneho poriadku subjekt nie je povinný plniť. Keďže takéto nároky – naturálne obligácie voči žalovanému nemožno vymáhať, nie je možné ich ani priznať v súdom, a analogicky ani v správnom konaní a rovnako ani príslušenstvo tejto istiny, pretože príslušenstvo nie je samostatným právnym nárokom.“*

Najvyšší súd vo veci sp. zn. 9 Sžso 36/2012 podľa sťažovateľky uprednostnil predpisy verejného práva pred inými zákonmi, ako aj záujmy orgánu verejnej správy pred druhým účastníkom konania, čím došlo k porušeniu zásady rovnosti účastníkov konania pred súdmi zaručenej čl. 47 ústavy. Následne výkonom rozhodnutia Sociálnej poisťovne dôjde k zmenšeniu majetku sťažovateľky o sumu 10 716,33 eur a trovy núteného výkonu rozhodnutia, čím dochádza k porušeniu základného práva sťažovateľky slobodne

a nerušene užívať majetok, ktorý je v jej vlastníctve, a to v rozpore s čl. 20 ústavy. Zdôraznila, že v dôsledku úspešne ukončeného reštrukturalizačného konania mala legitímne očakávania, že k takému zníženiu jej majetku nedôjde.

Sťažovateľka tiež vyslovila obavy zo vzniku nezákonného precedensu pre ďalšie konania, ktoré v pozícii žalobkyne voči Sociálnej poisťovni vedie, osobitne pri existujúcej nejednotnosti právneho názoru najvyššieho súdu, ako to preukazuje rozdielnosť rozsudkov v dvoch veciach sťažovateľky vedenej pod sp. zn. 9 Sžso 36/2012 a sp. zn. 1 Sžso 20/2013.

Vzhľadom na uvedené sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 9Sžso/36/2012 zo dňa 18. decembra 2013, doručeného účastníkovi dňa 30. januára 2014, ktorým bol potvrdený rozsudok Krajského súdu v Nitre č. 11S/186/2011-48 zo dňa 22. mája 2012 boli porušené ústavné práva sťažovateľa a to: rovnosť účastníkov konania pred súdom zaručené v čl. 47 ods. 3 Ústavy SR a obmedzené jeho vlastnícke právo zaručené článkom 20 Ústavy SR.“

Zároveň sťažovateľka požiadala ústavný súd, aby „... napadnuté právoplatné rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 9Sžso/36/2012 zo dňa 18. decembra 2013 zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie“.

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva

alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh vrátane sťažnosti predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí senátu bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené alebo podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania (m. m. IV. ÚS 292/04).

V zmysle čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy rovní.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

Ako zo sťažnosti vyplýva, sťažovateľka namieta porušenie svojich základných práv rozsudkom najvyššieho súdu. Spôsob, ktorým k porušeniu malo dôjsť, spočíva v tom, že najvyšší súd neprihliadol na tvrdenie sťažovateľky v odvolaní proti rozsudku krajského súdu, že Sociálna poisťovňa v žalobou napadnutom rozhodnutí nezohľadnila v danom čase

už ukončenú reštrukturalizáciu a skutočnosť, že predpísané penále z dlžného poistného mala spolu s dlžným poistným uplatniť v reštrukturalizačnom konaní. Poukázala tiež na existenciu rozdielnych stanovísk najvyššieho súdu vo vzťahu k totožnému problému – vzťahu penále z omeškania podľa § 240 zákona o sociálnom poistení a účinkov reštrukturalizácie. Podľa sťažovateľky bola táto otázka správne uchopená iným senátom najvyššieho súdu v rozsudku vo veci sp. zn. 1 Sžso 20/2013.

Ústavný súd dáva do pozornosti sťažovateľky, že v zásade nie je orgánom oprávneným a povinným zaisťovať súlad stanovísk a právnych názorov rôznych senátov najvyššieho súdu, ani nie je v jeho kompetencii preskúmať správnosť skutkových a právnych záverov jedného či druhého názoru vysloveného najvyšším súdom v rôznych veciach obdobnej, resp. totožnej povahy. Nie je totiž ďalšou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom. Jeho úlohou je bdieť nad tým, aby všeobecné súdy vo svojom konaní a rozhodovaní neopomínali základné zásady konania vyplývajúce zo základných práv zakotvených v ústave, listine základných práv a slobôd, ako aj v medzinárodných zmluvách o ľudských právach a základných slobodách.

Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody.

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu tento nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej. Ústavný súd zásadne nemá oprávnenie preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (napr. II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00). Inými slovami, úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa

obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy (m. m. I. ÚS 13/01, I. ÚS 17/01).

Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžso 36/2012 vyplýva, že sťažovateľka vo svojom odvolaní proti rozsudku krajského súdu argumentovala v zásade tými istými dôvodmi, ktoré tvrdila už v žalobe, t. j. namietala, *„že ani rozhodnutie žalovaného podľa zákona o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov ako normy verejného práva, nemôže byť vydané na nezákonnom podklade, t. j. nie je možné vyčísliť penále z pohľadávky, ktorá sa neprihlásením v reštrukturalizačnom konaní stala nevykonateľnou, resp. zaradením do reštrukturalizačného plánu a jeho následným schválením súdu, došlo k jej zániku a nahradením novým záväzkom s novým obsahom, a to tak čo do výšky pohľadávky, ako aj čo do lehoty jej splatnosti. Akceptovaním názoru krajského súdu by sa pripustilo, že tohto zdôvodnenia by pripustila, že pre Sociálnu poisťovňu neplatí zákon č. 7/2005 Z. z., ani iné zákony, iba zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Naďalej považuje rozhodnutie za nezákonné v časti vyrubenej penále za mesiace január 2010, február 2010 do 11. marca 2010, spolu vo výške 10 716,33 €. Oproti dôvodom žaloby žalobkyňa navyše namietla, že schváleným reštrukturalizačným plánom došlo k zníženiu sumy všetkých prihlásených pohľadávok, a teda aj prihlásenej pohľadávky na poistnom za január 2010, na 12 % pôvodnej hodnoty, pričom žalobkyňa si svoje záväzky splnila v súlade s reštrukturalizačným plánom a preto zo strany Sociálnej poisťovne nie je dôvod ale ani právny nárok vyčíslňovať penále nad rámec hodnoty, ktorá bola v súlade so schváleným*

reštrukturalizačným plánom uhradená riadne a včas. Čo sa týka penále z poistného za mesiac február 2010 a za obdobie od 1. marca do dňa vyhlásenia reštrukturalizácie t. j. do 11. marca 2010 v celkovej výške 5 913,24 €, podľa žalobkyne ide o pohľadávky, ktoré vznikli do začatia reštrukturalizačného konania a tieto si mala žalovaná uplatniť v lehote 30 dní od povolenia reštrukturalizácie; keďže tak neurobila, tieto sa stali zo zákona č. 7/2005 Z. z. nevymožiteľnými a žalobca nie je povinný ich uhradiť. Bez istiny - poistného a omeškania s jeho úhradou - nie je možný vznik pohľadávky na penále. Vzhľadom na vyššie uvedené žalobkyňa žiadala, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu pre nesprávne právne posúdenie veci zrušil.“.

S poukazom na § 240 a § 248 ods. 1 zákona o sociálnom poistení najvyšší súd uviedol, že „zákon o sociálnom poistení určuje povinnosť zamestnávateľa platiť poistné a ustanovuje aj jeho splatnosť. Pre prípad nesplnenia si tejto povinnosti súčasne v ustanovení § 240 ods.1 upravuje oprávnenie Sociálnej poisťovne predpísať penále, pričom toto oprávnenie sa premlčí v lehote podľa § 147. Z toho vyplýva, že penále môže, ale nemusí byť predpísané. Pohľadávka na penále preto vzniká až právoplatnosťou rozhodnutia o jej predpísaní.“.

Pre účely komplexnejšieho posúdenia okolností, za ktorých malo dôjsť k porušeniu základných práv sťažovateľky, si ústavný súd vyžiadal stanovisko najvyššieho súdu k tvrdeniam obsiahnutým v sťažnosti.

Vo svojom vyjadrení k sťažnosti najvyšší súd uviedol:

«Najvyšší súd považuje sťažnosť za neopodstatnenú. Zdôrazňuje že v zmysle § 250h ods. 1 O. s. p. v spojení s § 249 ods. 2 a § 250b ods. 1 O. s. p. je súd viazaný rozsahom žaloby a dôvodmi, v ktorých žalobca vidí konkrétne nezákonnosti rozhodnutia žalovaného správneho orgánu; tieto dôvody majú tvoriť obsah žaloby a určujú rozsah preskúmania zákonnosti rozhodnutia súdom. Súdom pri preskúmaní zákonnosti rozhodnutia nemôže prihliadať na ďalšie dôvody, ktoré žalobca nenamietal v lehote na podanie žaloby.

V tejto súvislosti najvyšší súd poukazuje na to, že sťažovateľ ako žalobca v žalobe namietal nezákonnosť rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia č. 49099-2/2011-BA

z 21. 09. 2011 len z dôvodu, že... istina - poisťné za január 2010 bola žalovanou prihlásená do reštrukturalizačného plánu... podľa názoru žalobkyne si žalovaná (Sociálna poisťovňa, ústredie) v súlade s § 121 a § 122 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej len „ZKR“) všetky pohľadávky, na ktoré mala nárok od začatia reštrukturalizačného konania (od 17. apríla 2010) mala prihlásiť do 30 dní od začatia reštrukturalizačného konania, teda do 17. mája 2010. Keďže tak neurobila, v prípade penále z omeškania od 1. januára 2010 do 11. marca 2010 došlo k ich zániku podľa § 155 ods. 2 ZKR dňom 4. augusta 2010 na základe potvrdenia reštrukturalizačného plánu...

Okolnosť, že schváleným reštrukturalizačným plánom malo dôjsť k zníženiu sumy všetkých prihlásených pohľadávok, žalobca v žalobe, resp. v lehote podľa § 250h ods. 1 O. s. p. v spojení s § 250b ods. 2 O. s. p. nenamietal; odvolací súd preto preskúmaval zákonnosť rozhodnutia žalovanej len v rozsahu žalobnej námietky, teda že žalovaná mala pohľadávku na penále za obdobia január až marec 2010 (do 11. marca 2010) prihlásiť do 30 dní od začatia reštrukturalizačného konania, teda do 17. mája 2010 a keďže tak neurobila, došlo k zániku týchto pohľadávok. Odvolací súd neprihliadol na ďalšie námietky, vznesené po uplynutí lehoty dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia žalovanej a nezaoberal sa nimi.

Odvolací súd teda skúmal zákonnosť rozhodnutia žalovanej len z toho hľadiska, či žalovaná mala zahlásiť pohľadávku na penále za uvedené obdobie do reštrukturalizačného konania a to vo vzťahu k otázke, kedy táto pohľadávka vznikla. Z rozsudku odvolacieho súdu vyplýva na základe ustanovení § 143 ods. 2, § 240 ods. 1, § 147 v spojení s § 241 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov záver, že pohľadávka na penále vzniká až právoplatnosťou rozhodnutia o jej predpísaní (a teda v čase začatia reštrukturalizačného konania neexistovala).»

Najvyšší súd vo svojom vyjadrení tiež poukázal na tretie rozhodnutie najvyššieho súdu v obdobnej veci sťažovateľky sp. zn. 4 Sžso 5/2011 z 28. júna 2012, ktoré v prílohe pripojil.

Po oboznámení sa so stanoviskom najvyššieho súdu a jeho konfrontovaní s obsahom sťažnosti sťažovateľky, ako aj rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžso 36/2012 dospel ústavný súd k záveru, že v konaní najvyššieho súdu nedošlo k takým pochybeniam, ktoré by viedli k porušeniu základných práv označených sťažovateľkou. Ústavný súd nezistil ani iné závažné pochybenia, pre ktoré by označený rozsudok najvyššieho súdu neobstál v teste ústavnosti.

Pre konanie v správnom súdnictve Občiansky súdny poriadok zakotvuje zásadu koncentrácie ustanovením časového obmedzenia dispozičného práva žalobcu v § 250h tak, že žalobca môže rozsah napadnutia správneho rozhodnutia obmedziť až do rozhodnutia súdu, no rozšíriť ho môže len v lehote podľa § 250b OSP, t. j. v lehote na podanie žaloby. Rozsahom a dôvodmi uvedenými v žalobe je súd v správnom súdnictve viazaný (§ 250j ods. 1 OSP). Rozsah a dôvody žaloby teda nie je možné rozširovať a meniť ani v odvolaní proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa.

Ústavný súd však nemôže nevysloviť výhradu voči formulovaniu odôvodnenia označeného rozsudku, kedy najvyšší súd nedostatočne zdôraznil dôvod, pre ktorý nebolo možné odvolaniu (a eventuálne aj žalobe) sťažovateľky vyhovieť. Najvyšší súd sa uspokojil s konštatovaním, že „... *Oproti dôvodom žaloby žalobkyňa navyše namietla, že schváleným reštrukturalizačným plánom došlo k zníženiu sumy všetkých prihlásených pohľadávok, a teda aj prihlásenej pohľadávky na poistnom za január 2010, na 12 % pôvodnej hodnoty, pričom žalobkyňa si svoje záväzky splnila v súlade s reštrukturalizačným plánom a preto zo strany Sociálnej poisťovne nie je dôvod ale ani právny nárok vyčíslovať penále nad rámec hodnoty, ktorá bola v súlade so schváleným reštrukturalizačným plánom uhradená riadne a včas...*“, ako aj stručným uvedením momentu vzniku pohľadávky Sociálnej poisťovne na penále z omeškania s ohľadom na § 240 a § 248 ods. 1 zákona o sociálnom poistení: „*Pohľadávka na penále preto vzniká až právoplatnosťou rozhodnutia o jej predpísaní.*“ Tieto dôvody jeho rozhodnutia sa stali zjavnými až v súvislosti s jeho vyjadrením k sťažnosti sťažovateľky. Ústavný súd však tieto výhrady nepovažuje za natoľko závažné, aby zakladali porušenie základných práv sťažovateľky, a teda boli dôvodom

zrušenia označeného rozsudku najvyššieho súdu. Odôvodnenie sťažnosťou napadnutého rozsudku najvyššieho súdu napriek uvedenej výhrade vyhovuje požiadavkám základného práva na spravodlivé súdne konanie a rovnosť účastníkov konania a najvyšším súdom prezentovaný výklad relevantných právnych predpisov v ich vzájomnej súvislosti nie je v rozpore s čl. 152 ods. 4 ústavy.

V tejto súvislosti dáva ústavný súd do pozornosti sťažovateľky iné rozhodnutie senátu 9 S najvyššieho súdu v obdobnej veci, konkrétne rozsudok sp. zn. 9 Sžo 10/2013 z 28. apríla 2014, v ktorom bol opätovne predmetom sporu stret pohľadávky na penále z omeškania podľa zákona o sociálnej poisťovni a reštrukturalizačného konania. V tejto veci *„nebolo sporné, že v reštrukturalizačnom konaní si Sociálna poisťovňa, pobočka uplatnila pohľadávku za neuhradenie poistného za mesiace február 2010 (evidovaná v Zozname pohľadávok pod poradovým číslom 120), za marec 2010 (evidovaná pod poradovým číslom 121), za apríl 2010 (evidovaná pod poradovým číslom 122).*

Reštrukturalizačný plán žalobcu bol potvrdený uznesením Okresného súdu Nitra z 10. 03. 2011, sp. zn. 31R/4/2010, zverejneného v Obchodnom vestníku č. OV 53B dňa 17. 03. 2011.

...

Žalobca v žalobe namietal aj to, že ustanovenia reštrukturalizačného plánu sa zverejnením uznesenia o potvrdení plánu v Obchodnom vestníku považujú za dohodu o vzdaní sa práv a odpustení dlhov medzi žalobcom a veriteľmi podľa § 574 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (čl. 7 bod 7.2 Reštrukturalizačného plánu). Podľa žalobcu preto základ pre výpočet penále za predmetné obdobia je iba 6 % dlžnej sumy poistného a príspevkov.

...

Reštrukturalizačný plán žalobcu bol schválený schvaľovacou schôdzou dňa 14. 02. 2011. Tento plán bol potvrdený súdom, pričom uznesenie súdu o schválení plánu č. k.31R/4/2010-2052 bolo zverejnené v Obchodnom vestníku dňa 17. 03. 2011; týmto dňom došlo v súlade s § 155 ods.3 ZKR k zmene záväzkov žalobcu, obsiahnutých v pláne aj voči žalovanej.

Z článku 3 a 4 plánu vyplýva, že žalovaná ako veriteľ dlžníka (žalobcu) sa vzdala svojich v reštrukturalizácii uplatnených pohľadávok v časti 94 % ich výšky, takže zostatok týchto pohľadávok sa rovná 6 % ich výšky.

Z článku 5, bodu 5.2 plánu súčasne vyplýva, že došlo i k zmene splatnosti zostatku pohľadávok žalovanej (v ich zvyšnej časti 6 %) tak, že sú splatné uplynutím troch rokov od zverejnenia uznesenia o skončení reštrukturalizácie.

Napriek tomu, že podľa § 143 ods. 2 ZSP je poistné splatné v deň, ktorý je určený na výplatu príjmov, ktoré sú vymeriavacím základom zamestnanca, v dôsledku potvrdenia Plánu dňom zverejnenia uznesenia súdu o potvrdení plánu došlo i k zmene splatnosti poistného za mesiace február, marec a apríl 2010 tak, že podľa článku 5, bod 5.2 plánu je toto poistné splatné až uplynutím troch rokov od zverejnenia uznesenia súdu o skončení reštrukturalizácie, teda je splatné až dňom 17. 03. 2014 (a ku dňu vydania rozhodnutia žalovanej nedošlo ani k splneniu podmienok predpokladaných ustanovením § 159 ZKR, teda k neúčinnosti plánu voči žalovanej vo vzťahu k dotknutej pohľadávke).

Na tomto závere odvolacieho súdu nič nemení okolnosť, že v zmysle bodu 5.3 plánu môže žalobca uhradiť zostatok pohľadávok aj pred uplynutím troch rokov odo dňa zverejnenia uznesenia o skončení reštrukturalizácie.

Keďže poistné za mesiace február, marec a apríl 2010 v dôsledku potvrdeného plánu nebolo splatné, prvostupňový správny orgán ako aj žalovaná rozhodli rozhodnutiami z roku 2011 o predpísaní penále za omeškanie sa žalobcu s odvedením poistného za február až apríl 2010 v rozpore s týmto plánom a na základe nesprávneho právneho posúdenia veci. Ako vyplýva z vyššie uvedeného, žalovaná sa so žalobcom v reštrukturalizačnom pláne dohodla na znížení sumy poistného zo 100 % na 6 % jeho výšky a súčasne sa dohodla na zmene splatnosti tohto poistného, a to dňom uplynutia troch rokov od schválenia plánu; pred uplynutím tejto doby sa preto žalobca nedostal do omeškania.

Z uvedených dôvodov preto odvolací súd rozsudok krajského súdu zmenil, rozhodnutie I žalovanej ako aj prvostupňové rozhodnutie pobočky Sociálnej poisťovne zrušil a vec vrátil žalovanej na ďalšie konanie.“.

Súčasne však najvyšší súd v rozsudku vo veci sp. zn. 9 Sžso 10/2013 preskúmaval zákonnosť rozhodnutia Sociálnej poisťovne v časti „zmenila prvostupňové rozhodnutie pobočky Sociálnej a predpísala penále 1 857,39 € z dlžnej sumy poistného a príspevkov za január 2010, za ktoré žalobca poistné a príspevky nezaplatil vôbec, a to za každý deň omeškania odo dňa 23. marca 2010 do 11. júna 2010.

Nebolo sporné, že v reštrukturalizačnom konaní si Sociálna poisťovňa, pobočka uplatnila pohľadávku z titulu penále z dlžnej sumy poistného za január 2010, a to za každý deň omeškania odo dňa 01. 03. 2010 do 22. 03. 2010. Taktiež nebolo sporné, že táto pohľadávka bola zahrnutá do plánu.

Ak teda žalobca namietal, že v Zozname pohľadávok bola zahrnutá aj pohľadávka na 1 904,12 €, v ktorej je zahrnuté aj penále za január 2010, a teda, že rozhodnutím 2 voči nemu žalovaná uplatňuje tú istú pohľadávku duplicitne, táto jeho námietka nebola opodstatnená. Preskúvaným rozhodnutím 2 totiž žalovaná predpísala penále podľa § 240 ZSP za omeškanie s platbou poistného a príspevkov za január 2010 iba za obdobie od 23. 03. 2010 do 11. júna 2010, teda za iné obdobie.

Podľa § 143 ods.2 ZSP poistné, ktoré platí a odvádza zamestnávateľ, je splatné v deň určený na výplatu príjmov, ktoré sú vymeriavacím základom zamestnanca. Ak je výplata týchto príjmov pre jednotlivé organizačné útvary zamestnávateľa rozložená na rôzne dni, poistné je splatné v deň poslednej výplaty príjmov zúčtovaných za príslušný kalendárny mesiac. Ak nie je taký deň určený, poistné je splatné v posledný deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, za ktorý sa platí poistné. Ak deň splatnosti poistného pripadne na sobotu a na deň pracovného pokoja, poistné je splatné v najbližší nasledujúci pracovný deň.

...

Podľa § 240 ods.1 ZSP fyzickým osobám a právnickým osobám povinným odvádzať poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie, ktoré neodviedli poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie za príslušný kalendárny mesiac včas alebo ich odviedli v nižšej sume, Sociálna poisťovňa predpíše penále vo výške 0,05 % z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie

do dňa, keď bola dlžná suma poukázaná na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici, zaplatená v hotovosti alebo do dňa začatia kontroly, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 147 v spojení s § 241 ods.1 a 3 ZSP právo predpísať penále sa premlčí za desať rokov odo dňa splatnosti poistného a právo vymáhať penále sa premlčí za šesť rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa poistné predpísalo.

Z citovaných ustanovení vyplýva, že pohľadávka na penále nevzniká v dôsledku samotného nesplnenia si povinnosti riadne a včas odvieť poistné a príspevky; vzniká až právoplatnosťou rozhodnutia o predpísaní penále. Pohľadávka na penále z dôvodu omeškania sa s odvedením poistného a príspevkov za január 2010, a to za konkrétne obdobie od 23. 03. 2010 do 11. júna 2010, vznikla až nadobudnutím právoplatnosti rozhodnutia žalovanej číslo 46377-2/2011-BA z 12. 09. 2011. Kým penále nie je predpísané právoplatným rozhodnutím, Sociálna poisťovňa ho nemôže uplatňovať ako existujúcu pohľadávku v reštrukturalizačnom konaní. Žalovaná preto uvedenú pohľadávku vzhľadom na jej neexistenciu nemohla prihlásiť do reštrukturalizačného konania a z toho dôvodu nemohlo dôjsť ani k zániku tejto pohľadávky podľa ustanovenia § 155 ods. 2 ZKR.“.

Ako vyplýva z rozsudku najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 9 Sžso 10/2013, nie sú namieste ani obavy sťažovateľky o tom, že by najvyšší súd bez ďalšieho uprednostňoval predpis verejného práva, resp. záujmy verejného orgánu – Sociálnej poisťovne. Je zrejmé, že vo veci sp. zn. 9 Sžso 36/2012 najvyšší súd v súlade s Občianskym súdnym poriadkom preskúmal rozhodnutia v medziach žaloby. Je preto opodstatnené predpokladať, že rozsah a dôvody preskúmania zákonnosti rozhodnutia Sociálnej poisťovne vo veci vedenej pod sp. zn. 1 Sžso 20/2013, na ktorú sťažovateľka v sťažnosti výslovne poukázala, boli v žalobe zadefinované odlišne od staršej veci sp. zn. 9 Sžso 36/2012.

Pri posúdení sťažnosti ústavný súd nemohol opomenúť, že sťažovateľka namieta porušenie čl. 47 ods. 3 ústavy a čl. 20 ods. 1 ústavy bez toho, aby súčasne namietala porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa § 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Účelom čl. 46 ods. 1 ústavy je zaručiť každému prístup k súdnej ochrane, k súdu alebo inému orgánu právnej ochrany. Základné právo zaručené čl. 46 ods. 1 ústavy umožňuje každému, aby sa stal po splnení predpokladov ustanovených zákonom účastníkom súdneho konania. Ak osoba splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej efektívne umožní (mal by umožniť) stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú.

Ako je už uvedené, sťažovateľka vo svojej sťažnosti porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy nenamieta, namieta porušenie práva na rovnosť účastníkov konania (čl. 47 ods. 3 ústavy) a porušenie svojho základného práva vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy).

Námietku porušenia zásady rovnosti účastníkov konania pred súdmi zaručenú čl. 47 ods. 3 ústavy, ku ktorému podľa sťažovateľky malo dôjsť tým, že najvyšší súd „*uprednostnil predpisy verejného práva pred inými zákonmi, ako aj záujmy orgánu verejnej správy pred druhým účastníkom konania*“, ústavný súd považuje za celkom nedôvodnú, nemajúcu nijaký relevantný podklad v odvolacom konaní pred najvyšším súdom.

V súvislosti s namietaným porušením základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy ústavný súd poukazuje na svoju stabilizovanú judikatúru (napr. II. ÚS 78/05, IV. ÚS 301/07), ktorej súčasťou je aj právny názor, že všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a slobôd hmotného charakteru, ku ktorým patrí aj základné právo vyplývajúce z čl. 20 ods. 1 ústavy (a tiež právo podľa čl. 1 dodatkového protokolu), ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprocené princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru. O prípadnom porušení týchto práv by bolo možné uvažovať zásadne len vtedy, ak by zo strany všeobecného súdu primárne došlo k porušeniu niektorého zo základných práv,

resp. ústavnoprocesných princípov vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. v spojení s ich porušením (IV. ÚS 326/07).

Na tomto základe ústavný súd konštatuje, že ak v danom prípade dospel k záveru, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu nemohlo dôjsť k porušeniu základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, neprichádza do úvahy ani vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti teda nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie, preto dospel k záveru, že sťažnosť sťažovateľky je zjavne neopodstatnená. V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť aj absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

Ústavný súd preto sťažnosť sťažovateľky z hľadiska možnosti porušenia jej základného práva podľa čl. 47 ods. 3 a čl. 20 ústavy vyhodnotil ako zjavne neopodstatnenú a ako takú ju podľa § 25 ods. 2 zákon o ústavnom súde odmietol.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. augusta 2015